

T.C

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE SINAVINA HAZIRLANAN DERSHANE

ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK KAYGISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURAN AKGÜL

2023

ONAY SAYFASI

.....

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür

Bu Tez Yüksek Lisans Tezi standartlarına uygun bulunmuştur.

.....

..... **Anabilim Dalı Başkanı**

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans

Tezi olarak kabul edilmiştir.

.....

.....

Danışman

Yüksek Lisans Sınavı Jüri Üyesi

.....

.....

.....

.....

ETİK BEYAN

Kendime ait çalışmalar ile bu tez çalışmasını gerçekleştirdiğimi, çalışmaların planlanmasından, bulguların elde edilmesine ve yazım aşamasına kadar tüm aşamalarında etiğe aykırı davranışım olmadığını, bu tezdeki tüm bilgileri ve verileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışması içinde yer alan ancak bu tez çalışmasının bulguları arasında yer almayan verilere, bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

NURAN AKGÜL

Tarih:

İmza:

Prof. Dr. Yüksel SAVUCU

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

ELAZİĞ -2023

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitiminin her aşamasında ve bu tezin yürütülmesinde bana destek olan, rehberlik eden, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, her zaman yanımda olduğunu hissettiğim, değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Yüksel SAVUCU' ya, istatistik verilerini hazırlamamda yardımcı olan değerli Arş. Gör. Metin YILMAZ' a, desteklerini her zaman hissettiğim kardeşlerim Canan AKGÜL' e ve Caner AKGÜL' e, Sevgili Anneme ve Babama, bu süreçte beni yalnız bırakmayarak çalışmama katılan tüm öğrencilere, en içten duygularıyla teşekkür ederim.

NURAN AKGÜL

Elâzığ-2023

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
ONAY SAYFASI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii
1. ÖZET	1
2. ABSTRACT	3
3.GİRİŞ	5
3.1. Eğitim Kelimesinin Kökeni	6
3.1.1.Eğitim Kavramı.....	7
3.1.2.Eğitimin Amaçları.....	9
3.2.Türkiye’de Eğitim	10
3.2.1.Türk Milli Eğitim Sistemi.....	11
3.2.2.Türk Milli Eğitim Sistemi Genel Yapısı.....	12
3.2.2.1.Örgün Eğitim.....	12
3.2.2.2.Yaygın Eğitim	12
3.2.2.2.1.Özel Dershaneler	13
3.2.2.2.2.Özel Dershanelerin Kuruluş Amacı.....	14
3.2.2.2.3.Özel Dershanelerin Fonksiyonları	15
3.2.2.2.4.Özel Dershanelerde Eğitim – Öğretim	16
3.3.Ergen Kelimesi	18
3.3.1.Ergenlik Tanımları	18
3.3.2.Ergenlik Dönemi.....	19
3.3.2.1.Ergenlik Döneminde Bedensel ve Cinsel Gelişim	19
3.3.2.2.Ergenlik Döneminde Bilişsel Gelişim.....	21
3.3.2.3.Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim	21
3.3.2.4.Ergenlik Döneminde Kişilik Gelişimi ve Sosyal Gelişim	22
3.4.Kaygı (Anksiyete) Kavramı	23

3.4.1.Kaygıya Genel Bakış	23
3.4.1.1.Kaygının Fiziksel Belirtileri.....	26
3.4.1.2.Kaygının Ruhsal Belirtileri	26
3.5.Ergenlik Döneminde Kaygı.....	27
3.5.1.Ergenlik Döneminde Gelecek Kaygısı	28
3.5.2.Ergenlik Döneminde Kaygı Bozukluğu (Anksiyete).....	30
3.5.2.1.Kaygı Bozukluklarının Sınıflandırılması	32
3.5.2.2. Kaygı Bozukluklarının Tedavisi	32
4. GEREÇ VE YÖNTEM	34
4.1.Araştırmanın Modeli	34
4.2.Evren Örneklem	34
4.3.Veri Toplama Araçları.....	35
4.4. Verilerin İstatiksel Analizi	35
5. BULGULAR	37
5.1.Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular.....	37
6. TARTIŞMA	46
6.1. Sonuç ve Öneriler.....	51
7. KAYNAKLAR	52
8.EKLER.....	58
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu.....	58
Ek 2. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği.....	59
9.ÖZGEÇMİŞ.....	60

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Analizi Sonuçları.....	36
Tablo 2.	Elâzığ İl Merkezinde Üniversite Sınavına Hazırlanan Dershane Öğrencilerinin Demografik Bilgileri.....	37
Tablo 3.	Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması.	39
Tablo 4.	Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması	40
Tablo 5.	Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşması	41
Tablo 6.	Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Medeni Durumuna Göre Farklılaşması	41
Tablo 7.	Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılaşması	42
Tablo 8.	Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşması	43
Tablo 9.	Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Meslek Değişkenine Göre Farklılaşması	44
Tablo 10.	Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Meslek Değişkenine Göre Farklılaşması	45

KISALTMALAR

SS: Standart Sapma

F: Frekans Dağılımı

P: İstatistiki Anlamlılık Değeri

N: Birey Sayısı

X: Aritmetik Ortalama

%: Yüzde

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

YKS: Yükseköğretim Kurumları Sınavı

TYT: Temel Yeterlilik Sınavı

AYT: Alan Yeterlilik Sınavı

YDT: Yabancı Dil Testi

LGS: Liselere Geçiş Sistemi

KPSS: Kamu Personel Seçme Sınavı

ALES: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınavı

DGS: Dikey Geçiş Sınavı

APA: Amerikan Psikiyatri Birliği

TDK: Türk Dil Kurumu

DSM: Mental (Ruhsal) Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı

BDT: Bilişsel Davranışçı Tedavi

1. ÖZET

ÜNİVERSİTE SINAVINA HAZIRLANAN DERSHANE

ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK KAYGISI

Eğitim, öğrencilerin sadece zihinsel yapılarına değil aynı zamanda ruhsal durumlarına, psikomotor davranışlarına ve sosyal gelişimlerine de destek sağlar. Çalışmamızda Elâzığ ilindeki üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin gelecek kaygısının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma evrenini Elâzığ ilinde toplam 8 dershanede bulunan 550 mezun ve lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklemimiz ise tesadüfi örneklem yöntemiyle 250 öğrenciye ulaşılarak gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmada; üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin gelecek kaygılarını tespit etmeye yönelik olarak Geylani ve Yıldız' ın (2022), “Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği” uygulanmıştır. Bu ölçek iki faktörlüdür. Birinci faktör ‘Gelecek Korkusu’ nu, ikinci faktör ise (2, 4, 6, 8, 10 ve 12 numaralı maddeleri içerir) ‘Gelecekte Umutsuzluk’ u ifade etmektedir. 19 maddeden oluşan ölçüm aracının tüm ölçek Cronbach’s $\alpha = 0.91$, Faktör 1 Cronbach’s $\alpha = 0.95$, Faktör 2 Cronbach’s $\alpha = 0.88$ ’ dir. Ölçeğin değerlendirilmesi; Ölçek ‘Hiçbir Zaman’, ‘Nadiren’, ‘Bazen’, ‘Sıklıkla’, ‘Her Zaman’ şeklinde 5’li likert tipte tasarlanmış olup bir kesme değeri yoktur. Ölçekten alınan puan arttıkça gelecek kaygısı artmakta, alınan puan azaldıkça gelecek kaygısı azalmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Araştırmada istatistiksel analizlerin anlamlılık düzeyleri $p < 0,05$ ’e göre belirlenmiştir. Ayrıca frekans dağılımı (f), aritmetik ortalama (X), standart sapma (SS) ve yüzde (%) değerler

kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre ölçek ve alt boyutunda il merkezlerinde yaşayanların köy/kasaba veya ilçelerde yaşayanlara göre puan ortalamalarının anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0.05$). Ayrıca ölçek ve alt boyutunda 10001-15000 tl aylık gelir düzeyine sahip kişilerde diğer gelir düzeylerine sahip kişilere oranla puan ortalamalarının anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür.

Sonuçlar doğrultusunda dershaneye giderek üniversite sınavına hazırlanan son sınıf ve mezun öğrencilerin gelecek kaygısı ve etkilerinin araştırılması eğitim politikaları açısından değerlendirilirse literatüre önemli bir katkı sağlayacağı kanısındayız. Ülkemizde, dershane öğrencilerinde gelecek kaygısı düzeyinin irdelendiği oldukça az sayıda çalışma bulunmakta ve çalışma sonuçları farklılık göstermektedir. İleriye dönük yapılacak olan geniş alanlı çalışmalar ve yapılacak iyileştirmeler için geniş örneklem grubu gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergen, Kaygı, Dershane, Gelecek Kaygısı, Üniversite Sınavı

2. ABSTRACT

THE FUTURE ANXIETY OF THE PRIVATE COURSE STUDENTS PREPARING FOR THE UNIVERSITY EXAM

Education provides support not only to the mental structure of the students but also to their mental state, psychomotor behavior, and social development. In our study, it was aimed to determine the future anxiety of the students of private teaching institutions preparing for the university exam in Elazig. In order to carry out the research, necessary permissions were obtained from the Social and Human Sciences Research Ethics Committee of Firat University and from the Classroom Administration through Firat University.

The population of the research consists of 550 graduates and high school senior students in 8 private teaching institutions in Elazig. Our sample was carried out by reaching 250 students by random sampling method.

In this study; Geylani and Yıldız's (2022) "Future Anxiety Scale for University Students" was applied in order to determine the future anxiety of the students preparing for the university exam. This scale has two factors. The first factor expresses 'Fear of the Future' and the second factor (includes items 2, 4, 6, 8, 10 and 12) expresses 'Hopelessness from the Future'. The whole scale of the 19-item measurement tool is Cronbach's $\alpha=0.91$, Factor 1 Cronbach's $\alpha=0.95$, Factor 2 Cronbach's $\alpha=0.88$. Evaluation of the scale; The scale is designed in a 5-point Likert type as 'Never', 'Rarely', 'Sometimes', 'Often', 'Always' and has no cutoff value. As the score obtained from the scale increases, future anxiety increases, and as the score decreases, future anxiety decreases.

SPSS 22 program was used in the analysis of the data. The significance levels of statistical analyzes in the study were determined according to $p < 0.05$. In addition, frequency distribution (f), arithmetic mean (X), standard deviation (SD) and percent (%) values were used. According to the research findings, it was determined that the mean scores of the people living in the city centers and those living in the villages/towns or districts differ significantly in the scale and its sub-dimensions ($p < 0.05$). In addition, in the scale and its sub-dimension, it was observed that the average score of people with a monthly income of 10001-15000 TL compared to people with other income levels differed significantly.

In line with the results, we believe that it will make an important contribution to the literature if the future anxiety and effects of the senior and graduate students who go to the private teaching institution and prepare for the university exam are evaluated in terms of education policies. In our country, there are very few studies examining the level of future anxiety in private teaching institutions and the results of the studies vary. A large sample group is required for wide-ranging studies and improvements to be made in the future.

Keywords: Adolescent, Anxiety, Classroom, Future Anxiety, University Exam

3.GİRİŞ

Eğitim; kişilerin ve toplumların gelişimi açısından ok boyutlu bir olgu olarak son derece nemlidir. Eğitim sadece bireyi, toplumu değil aynı zamanda dünyayı da gelişim açısından etkisi altına almaktadır. Farklı pek çok faktörü içerisinde bulunduran eğitimin esas amaçlarından biri, öğrencilerin zihin yapılarına, ruhsal durumlarına, psikomotor davranışlarına ve sosyal gelişimlerine destek olmaktır (1). Türkiye’de de bu doğrultuda eğitim sistemi hem örgün hem yaygın olarak hizmet vermektedir. Yaygın eğitim kurumları arasında yer alan dershaneler, özellikle ülkemizde yükseköğretim almak isteyen gençler arasında oldukça fazla tercih edilmektedir. Dershanede verilen eğitimin, merkezi sınavlara uygun olarak planlanması, öğrenciye pratik yapma imkânı sunması ve rekabet ortamı yaratarak motivasyon sağlaması gibi pek çok neden, öğrencileri dershanelere yönlendirmektedir (2,3,4). Türkiye’de milyonlarca ğrenci her yıl niversite eğitimi alabilmek için düzenlenen merkezi sınavlara girmekte, istedikleri niversiteye ve bölümlere yerleşmeye çalışmaktadır. Bu süreci dershanede eğitim olarak sürdüren öğrenciler avantajlı olsalar da sınavın yarattığı psikolojik yk nedeniyle aynı zamanda kayđı durumundan çoğunlukla kaçınamazlar (3). Kayđı; meslek edinmek isteyen ve geleceklerine şekil vermek isteyen öğrencileri tam da bu dönemde yani ergenlik döneminde yakalamaktadır. Hem gelişim dönemleri arasında fırtınalı olarak adlandırılan ergenliği yaşamak hem de bu süreçte geleceğe yön vermeye çalışmak öğrencilerde kayđı yaratmaktadır. Yaşanan kayđıyla potansiyellerini tam olarak ortaya koyamayan pek çok ergen birey, bu dönemde kayđının artması ve kontrol altına alınamaması nedeniyle kayđı bozukluğu yani anksiyete ile karşı karşıya kalmaktadır. İşte tam da bu noktada, ergen bireye destek

olmak ve kaygı ile ilgili hem bilgi vermek hem de bu süreci yönetmesini sağlamak sadece ona değil toplumsal yüke de destek olmak demektir (5,6,7,8).

Bu araştırmada; üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin gelecek kaygısının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan bu çalışma; dershaneye giderek üniversite sınavına hazırlanan son sınıf ve mezun öğrencilerin, gelecek kaygısının sürece olan etkilerini belirlenmek açısından önemlidir.

3.1. Eğitim Kelimesinin Kökeni

Eğitim kelimesinin kökeni Latinceye dayanmaktadır. Education olarak genelde İngilizce ifade edilen eğitim kavramının kökeninde educare ve educere sözcükleri bulunmaktadır. Educare sözcüğü öğrenen durumda olan kişiye, özel bir yetenekle bilgi kazandırmak demektir. Educere sözcüğü ise dışarı ya da ileriye taşımak anlamında kullanılırken, öğrencilere hem dünyayı tanıtan hem de kendilerini tanıma imkânı sağlayan, eğitimde ustalaştıran ve kendisinin özel ilgisi nedeniyle düşünce ve beceri gelişimi sağlayan etkinlik olarak değerlendirilmektedir (9).

Eğitim kavramı, anlam olarak uzun yıllardır hayatımızda olmasına rağmen, kelime olarak sözcük dağarcığıımıza çok yakın bir zamanda kazandırılmıştır. Eğitim kelimesi, yeni lisan hareketiyle gelen dilde sadeleşme akımı etkisiyle 1940'lı yıllardan sonra içselleşen yeni bir kelimedir. Dildeki inkılap hareketlerinden önce eğitim kelimesi yerine Arapça asıllı terbiye kelimesi kullanılmaktaydı. Terbiye kelimesi ise ulu kişi, tanrı anlamlarında kullanılan Rab kelimesinden türemiştir. Yetiştirme, büyütme, eğitime gibi anlamlarla da ifade edilmektedir (10).

Ayrıca eğitim kelimesi yerine kullanılan yaygın ifadelere baktığımızda; ‘yönlendirme’ yani belirlenen kurallara ya da kuramlara göre düzenlemek, ‘yetiştirme’ yani kişiyi yönlendirildiği alanda daha yetkin hale getirmek ifadeleri yer almaktadır. Bunlar haricinde kullanılan ifadelerde; pedagoji, eğitim bilimi, öğrenim ve öğretim, eğitilmişlik gibi farklı kavramları görmekteyiz. Bu ifadeler kullanan kişiye ya da kullanıldığı duruma göre anlamlandırılmış ve eğitim kelimesi yerine kullanılmıştır (11).

Eğitim denilince önemli bir kavram daha akıllara gelmektedir. Bu da kültür kavramı, yani insanoğlunun çevresinden edinmiş olduğu maddi ve manevi güçlerin kendisini denetleyebilmek adına kazandığı hayat biçimidir. Diğer önemli eğitim unsurları ise öğrenci ve öğretmen yani talebe ve muallimdir. Öğrenci ve öğretmen kavramları tıpkı eğitim kavramı gibi sonradan dil hazinemize kazandırılan yeni kavramlardır (10).

3.1.1.Eğitim Kavramı

Eğitim, eski çağlardan bu yana farklı şekillerde uygulandığı için farklı tanımlarla ifade edilmiştir. Farklı tanımların nedeni ise verilen eğitimlerdeki kişiyi özgü farklılıklardır. Bilim adamlarından bazıları eğitim kavramını terbiye aracı, bazıları ise meslek edindiren faktör ya da kültürel yayılma olarak görmekte iken, yapılan bu farklı ifadelerin aslında kişilerin farklı bilim alanları ile ilgilenmesinden kaynaklandığı görülmektedir. Eğitim bilimciler, sosyal davranışları inceleyen sosyologlar ya da psikologlar, eğitim kavramı hakkında kendi düşünceleri çerçevesinde yorumda bulunmuşlardır. Yapılan bu farklı yorumlamalar aslında

eğitimin anlam farklılığını değil çok yönlü bir karaktere sahip olduğunu gösterir (3).

Eğitim; kişinin davranışında kendi tecrübeleriyle, bilerek ve isteyerek değişim meydana getirmesidir (12). En çok kullanılan eğitim tanımı bu olmasına rağmen farklı pek çok tanım daha bulunmaktadır. Eğitimin başlı başına geniş bir alana sahip olması değişik yönlerden ele alınmasını mümkün kılmıştır. Yapılan tanımları dikkate aldığımızda birbirine benzeyenleri sosyolojik ve psikolojik görüş olarak gruplandırabiliriz. Sosyolojik görüşte eğitim, yetişkin kişiler tarafından genç ve çocuk olan kesim üzerinde uygulanması gereken bir eylem durumudur. Bu eylem durumu; geçmiş öğretileri, gelenek ve görenekleri onlara aktararak toplum içerisindeki yaşamlarını uyumlu hale getirmeyi ve bu doğrultuda fikirler vermeyi içermektedir. Psikolojik görüşe göre eğitime baktığımızda, kişilerin yeteneklerini üst düzey şekilde geliştirmek ve gelecekteki başarı durumlarını da bu yönde ilerletmek amaçlı olduğunu görmekteyiz (13).

Eğitim kavramı bireylerin farklı algılaması ile farklı tanımlanabilmektedir. Mesela Aristo; eğitimi kişinin ahlaki eylemler kazanması için araç olarak ifade ederken, Marcus Tullius Cicero ise insan bilincinin denetim altına alınması biçiminde tanımlamıştır. Fransız filozof Descartes eğitim için belleği doğru kullanabilmeyi öğrenebilmek derken, Rousseau; insanda doğduğu zaman olmayan ve yetişkin bireyler tarafından kazandırılanların tümünü eğitim olarak tanımlamıştır (14).

John Locke, insan yetiştirme konusunda ahlak, zihin ve beden eğitimi bir araya getirmekle muvaffakiyet sağlanabileceğine inanmaktadır. Onun için

eğitimde önemli olan edilgen öğrenmelerden ziyade etkin öğrenmelerdir. Yani aktif olarak tecrübe edinmeye bu nedenle de beden eğitimine fazlaca önem verir. Kısacası Türkiye’de sıkça kullanılan ‘sağlam kafa sağlam vücutta bulunur’ atasözü tam onun düşüncesi ile özdeşleşmektedir (15).

3.1.2.Eğitimin Amaçları

Eğitimin kökü ‘eğmek’ fiilinden geldiği için biçim vermek manasında kullanılır. Eğitimin en genel ve esas amacı, kişinin yaşama uyumunu kolaylaştırmak ve istenmeyen davranışlarını da istendik yönde değiştirmektir. Eğitimin esas amacı tayin edilirken farklı bakış açıları ele alınır. Kişinin ilgi, ihtiyaç, zihinsel gelişim ve yeteneği ile birlikte bulunduğu toplumsal çevre de hesaba katılır (4).

Eğitimin hedeflerinden biri, bireylerin yani öğrencilerin bilişsel, psikolojik, toplumsal ve psikomotor açıdan gelişimlerine yardımda bulunmaktır. Aynı zamanda yetişmekte olan öğrencilerin becerilerini ve farklı sahalarda sahip olduğu gizil güçlerini üst düzeye ulaştırmak eğitimin temel görevleri içerisinde yer almaktadır (1).

İnsan, eğitimle eğilip-bükülebilen ve doğduğu zaman geliştirilebilecek olanakları olan bir varlıktır. Olgunlaşmamış yeteneklere sahip olan insan, ancak eğitimle bu yetenekleri geliştirebilmektedir. Eğitim yoluyla insan hem hak, adalet gibi duyguları kavrayabilir hem de gerçek anlamda insan olmanın özüne varabilir. Ayrıca bireysel ve toplumsal değerlerin kazanılması ve geliştirilmesi ancak eğitimle mümkündür (16).

Eğitimin amacı, kişinin bulunduğu çevre koşullarıyla başarılı bir etkileşimde bulunmasını sağlamaktır. Aslında amaç kişiyi yetişkinlerin dünyasına hazırlamaktan ziyade içinde bulunduğu dünyaya hazırlamaktır. UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) eğitimin amaçlarına değinirken üç farklı genel amacı belirtmiştir. Bunlar; Dünyada yaşayan bütün insanlar arasında ortak akıl düşüncesini geliştirmek, değişik ülkelerde yaşayan bireylerin yaşam düzeyini yükseltmek, tüm dünya insanını etkileyen savaş, salgın hastalıklar ya da yoksulluk gibi sorunların çözümüne dair katkıda bulunmak (17).

3.2.Türkiye’de Eğitim

Eğitimin getirdiği değişim süreci birey doğduğu andan itibaren başlar. Bu süreç hem örgün eğitim olarak okul çatısı altında hem de yaygın eğitim olarak dersane, özel kurs ya da halk eğitim gibi yerlerde gerçekleşmektedir (2). Kısacası eğitim süreci başlı başına uzun bir yolculuk gerektirmektedir. Bu yolculukta da eğitim ve öğretim iki yol arkadaşıdır. Eğitim, öğretimi de içine alan genel bir tanım ile ifade edilirken öğretim ise sınırlı bir ifadeyle davranış değişikliği kazandıran bilgilerin öğrenilmesidir (3).

Türkiye’de örgün olarak eğitim öğretimin verildiği okullarda, kurumlar kademe kademe ayrılmıştır. Bunlar; okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversitedir. Kademeler arası geçiş ise ülkemizde yapılan merkezi sınavlarla mümkündür. Ancak bu noktada önemli bir sorun ortaya çıkmaktadır. Okullarda kullanılan sistem ile merkezi sınav sisteminin farklı ölçme yöntemleri içermesidir. Bu da yapılacak olan sınavlar için bireyleri okul çatısı dışında özel dersane ve etüt merkezleri gibi yerlere yönlendirmektedir (2).

Aslında Türkiye’de eğitim, modern bir toplum olma doğrultusunda gelişimi sağlayan en temel harekettir. Yıllardır devam eden çağdaşlaşma hareketinde, eğitim kurumları ve öğretmenler ayrıcalıklı bir öneme sahip olmuştur. Eğitim özel bir değer olarak toplum yapısına etki etmiş ve toplumun yaşam seviyesini iyi yönde yükseltmiştir (18). Ancak ülkelerin yaşam standartları yani ekonomik ve teknolojik ilerleme durumları ya da yönetim şekilleri gibi durumlar aynı olmayacağından eğitim kurumları da aynı değildir (19).

Dinamik bir sosyal kuvvet olan eğitimi, toplum sisteminden ayrı düşünmek olanaksızdır. Eğitim sistemi aslında toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda dönüşüme ve gelişime uğramaktadır. Değişen modern dünya düzenine ve modern üretim yöntemlerine tüm ülkeler cevap verebilmeli, eğitim ve öğretimlerini de bu doğrultuda yenileyerek güncellemelidir. Günümüzde yaşanan sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler toplumsal normları etkilediği için eğitim sistemlerini de yeniden yapılanmaya zorunlu bırakmaktadır. Toplum ihtiyacına cevap verecek şekilde yapılan eğitim kurumları varlığını korurken, bunu beceremeyen kurumlar önemlerini kaybetmişlerdir (18). Bu noktada Türkiye, eğitim sistemini ve eğitim sisteminde yer alan kurumlarını sürekli olarak inovasyona açık tutarak ilerlemektedir diyebiliriz.

3.2.1. Türk Milli Eğitim Sistemi

Türk Milli Eğitim Sistemi, anayasada bulunan temel bazı esaslara dayanmaktadır. 1739 sayılı kanun yani Türk Milli Eğitim Temel Kanunu; eğitim sistemimizin amaçlarını, esaslarını, genel yapıyı, kuralları, derslerde kullanılacak

olan araç ve gereci, öğretmenlik mesleği ile ilgili esasları ve devletin eğitim sistemi alanındaki sorumluluğu ve ilgili maddeleri bulundurmaktadır (4).

3.2.2.Türk Milli Eğitim Sistemi Genel Yapısı

Türk Milli Eğitim Sistemi ilgili kanunda belirtilen esaslara göre işlenmekte ve genel yapı itibariyle ‘örgün’ ve ‘yaygın’ olmak üzere iki bölüm şeklinde sınıflandırılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan bu sınıflama içerisinde, MEB’e bağlı resmi ve özel pek çok kurumda milyonlarca öğrenci, öğretmen bulunmaktadır (14).

3.2.2.1.Örgün Eğitim

Belirli bir yaşta olan ve aynı seviye düzeyine sahip öğrencilere, sürekli şekilde devamlılığı bulunan bir eğitim ile okul yapısı içerisinde verilen planlı eğitimidir. Milli Eğitim esaslarına göre belirlenen plan ve program dahilinde eğitimin, sürekli olması ve belirli yaş gruplarını içine alması en temel husustur (4).

Örgün eğitim sistemi kademe kademe ifade edilecek olursa; okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olarak ilerlemektedir (14).

3.2.2.2.Yaygın Eğitim

Örgün eğitim sistemine daha önce dahil olmayan, herhangi bir örgün eğitim kademesinde bulunan ya da bu kademedен ayrılmış kişilere yönelik verilen eğitim yaygın eğitim olarak ifade edilmektedir (17). Kısacası yaygın eğitim de örgün eğitim gibi planlıdır ancak okul çatısı altında verilmemektedir.

Yaygın eğitim kurumlarından bazıları; Halk eğitim merkezleri, Mesleki eğitim merkezleri, Çıraklık eğitim merkezleri, Bilim ve sanat merkezleri, Açık öğretim ortaokul ve lisesi, Özel kurslar, Özel dersanelerdir (4).

3.2.2.2.1.Özel Dersaneler

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gözetilen ve denetime tabi tutulan dersaneler, belirli bir ücret karşılığında ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu çerçevesinde öğretim hizmeti veren kurumlardır (14).

İhtiyaca cevap veren ve önemini günümüzde de koruyan eğitim kurumlarının başında dersaneler gelmektedir. Eğitim kurumu olarak hizmet veren ve önemini her geçen gün arttıran dersanelerin ortaya çıkması, ülke geneline yayılması birçok sebebe bağlanmıştır (19). Özellikle sınav odaklı eğitim, sınav sistemi ile uyumlu sorular görme ve çözme isteği, sınav tekniğini geliştirme ve rekabet ortamını yaşama gibi motivasyon sağlayan etkenler bu kurumların eğitim öğretim sürecinde yaygınlık kazanma, tercih edilme sebeplerinden sadece bazılarıdır (3). Ayrıca yükseköğretim kurumlarında mevcut kontenjan azlığı, kaliteli bir eğitim için doğru üniversite ve iyi bir bölüm kazanma arzusu, iş imkânı için yükseköğretimin zorunlu görülmesi, üniversite sınavının özel ve donanımlı bir çalışma süreci gerektirmesi gibi sebeplerle İngilizce tabiriyle “cram school”, Tayvan dilindeki tabirle ‘Buxiban’ yani dersane olarak tanımladığımız özel eğitim kurumları doğmuştur (19).

3.2.2.2.2.Özel Dershanelerin Kuruluş Amacı

Meslek olanağı sağlayan üniversite diplomasının sosyal hareketlilik aracı olarak görülmesi, gelişmiş ülkelerde üniversite giriş sınavına olan ilgiyi de arttırmıştır. Üniversite sınavına girmek isteyen kişi sayısı artış göstermekle birlikte, yükseköğretim kurumları yetersiz kalmıştır. Bunun doğal sonucu olarak üniversiteye giriş sınavı devreye girmiş ve zorunluluk olarak sisteme dahil edilmiştir (20). Üniversite sınav sistemi her soru için bir ya da iki dakika ayırmak gereken zorlu bir sistemdir. Bu sistem de öğrencileri pratik olmaya ve soru çözümlerinde kısa yolları bilmeye, kullanmaya zorlamaktadır (19). Üniversitelerde sınırlı kontenjanların olması ve rakiplerin iyi hazırlanması gibi etkenler adayları yoğun bir emek harcaması gerektiği kanısına vardırmaktadır. Bu noktada yarış halinde olan adayların, okulda aldıkları eğitimin dışında özel dershanelere ya da özel derslere yöneldikleri gözlenmektedir. Yapılan istatistiksel çalışmalar da üniversite sınavına ilk defa giren bireyin genelde başarılı olamadığını ve diğer yıl dershaneye giderek sınava yönelik aldığı eğitimle hazırlandığını göstermektedir (20).

Sınava yönelik hazırlanan öğrenci için dershanelerin de öncelikli amacı, öğretim faaliyetini sınav odaklı olarak kısa bir zaman aralığında gerçekleştirmektir. Kuruluş amacı, zamanın koşullarına uygun olarak değişen dershanelerde, sadece sınav odaklı olmanın ötesine geçildiği günümüzde görülmektedir.

Dershaneler, öğrenciler için okul dışı zamanı eğitim-öğretim ile değerlendirmenin yanında, zararlı ortam ve alışkanlıklardan uzaklaşma gibi faydalar da sağlamaktadırlar (3). Geçmişte verilen eğitimlerde, sadece akademik

bilgilerle sınav becerileri geliştirilen öğrencilere, iyi bir üniversiteye yerleşme konusunda yardımcı olan dershaneler, artık günlük yaşamda farklı pek çok işleve sahiptir. Bilgi düzeyini arttırmak, sınav odaklı çalışmak gibi başlangıç hedefleriyle belki de dershaneye kaydolan pek çok öğrenci bulunmaktadır (21). Bu öğrenciler, eksik ya da zayıf oldukları derslerden eksikliklerini tamamlayabilmek, merkezi sınavlarda teknik kazanarak başarılı olabilmek için dershaneye gitmeyi adeta zorunlu olarak görmektedirler. Ayrıca okulda verilen öğretimin merkezi sınavlar açısından eksik kaldığını düşünmektedirler (2). Ancak reddedilemeyecek bir durum; Öğrencilerin, farklı eğitim düzeylerinde yetiştirilerek dershanelere gelmesi durumudur. Bu da öğrenci hedeflerinde farklılık olması demektir. Yani dershanelerde öğretilen materyalin genişliğinin zamanla çeşitlendirilmesi gerekmektedir (21).

3.2.2.2.3.Özel Dershanelerin Fonksiyonları

Dershaneler, öğrencileri temel eğitim ve ortaöğretim kademelerinde zayıf oldukları derslerde iyileştirmek, herhangi bir düzeyde yer alan öğretim kurumlarına giriş sınavlarına hazırlamak gibi fonksiyonlara sahip özel kurumlardır (22).

Özel dershaneler, aslında içerisinde bulunduğumuz eğitim sisteminden kaynaklı ortaya çıkmıştır. Öğrencileri, sistem içerisinde yer alan bir üst kademeye ya da yükseköğretime hazırlamak için giriş sınavlarına uygun hazırlamak, eksik oldukları konularda ya da derslerde destek vermek ve bilgi düzeylerini daha ileri taşımak amacıyla faaliyet göstermektedirler (14).

3.2.2.2.4.Özel Dershanelerde Eğitim – Öğretim

Dershanelerde verilen eğitim-öğretim okullardan pek farklı olmasa da tamamlayıcı eğitim açısından sürece oldukça katkısı bulunmaktadır. Öğretim sürecinde dershanelerde, ara sınıfta bulunan öğrenciye fazlaca konu anlatımı verilirken aynı zamanda bir üst kademedeki okul sınavına hazırlık şeklinde bir eğitim sistemi uygulanır. Üniversiteye hazırlanan öğrencilere ise sınav sistemi ile uyumlu, konu tekrarı ve fazlaca soru çözümü şeklinde bir sistemle ilerleme sağlanır (4).

Dershanelerde sınıflar, öğrenci seviyelerine göre oluşturulmaktadır. Böylece sınıflarda, aynı düzeydeki öğrencilerin anlatılan konuyu anlaması, başarı düzeylerinin artması ve kendilerine uygun yöntemlerle dersin işlenmesi gibi kolaylıklar sağlanarak hem öğrenci hem de öğretmen açısından eğitim-öğretim sistemi daha işlevli hale gelir (23).

Türkiye’de öğrencilerin hazırlandığı pek çok sınav bulunmaktadır. Ama öncelikle YKS yani Yükseköğretim Kurumları Sınavına hazırlanan öğrenciler, özellikle dershane eğitiminden yararlanmak istemektedir. YKS içerisinde TYT yani Temel Yeterlilik Sınavı, AYT yani Alan Yeterlilik Sınavı ve YDT yani Yabancı Dil Testi olmak üzere üç oturum bulunmaktadır. Ayrıca LGS yani Liselere Geçiş Sistemi, KPSS (Kamu Personel Seçme Sınavı), ALES (Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınavı), DGS (Dikey Geçiş Sınavı) gibi pek çok sınav için de dershanelerde verilen eğitim sistemi öğrenciler tarafından tercih edilmektedir.

Özel dershanelerde verilen sınavlara yönelik eğitimlerde, Milli Eğitim Bakanlığı müfredatına göre konuların aktarılması ve aktarılan konularla ilgili

testlerin çözümleri söz konusudur. Merkezi sınavların çoktan seçmeli testler halinde olması, dersanelerde yapılan test çözümlerini ve test tekniklerinin pekiştirilmesini daha önemli hale getirmiştir (22).

Uygulanan öğretim programında amaç okulda verilenlerde eksiklik varsa tamamlamak yoksa öğrenilenleri pekiştirmektir. En önemlisi de okulda öğretilmeyen test çözme teknikleri ile sınav taktiklerini öğrencilere kazandırmaktır (4).

Dersanelerde, yıl içerisinde pek çok deneme sınavı yapılarak öğrenci sınav sistemine hazırlanır ve deneyim kazanmış olur. Bu süreçte doğru zaman kullanımı, hızlı okuma ve okuduğunu anlama, soru çözümünde hızlanarak pratikleşme gibi sınav ile ilgili teknikleri öğrenir (23). Verilen eğitim-öğretimde, verimli bir program ve başarılı öğrenciler için dersane yönetimindeki ilgili kişiler, merkezi sınav sorularını her yıl analiz ederek metotlarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle özel dersanelerde verilen eğitim-öğretim gelişime ve değişime sürekli açık olarak öğrencilerini desteklemektedir (22).

Dersaneler, kaydolan her öğrenciye, bazı materyaller vererek ve imkanlar sunarak daha cazip fırsatlar sağlamaktadır. Örneğin soru bankaları ya da konu anlatımlı kitaplar, yapılan çok sayıda denemeler, etüt hizmeti, rehberlik hizmeti, genel tekrarlar, özel soru çözümleri ve daha pek çok hizmet dersaneler tarafınca sağlanmaktadır. Ayrıca sınavda derece yapabilecek bireylere yönelik özel kamp programları hazırlanmakta ve ders dışı etüt imkanları ile öğrenciyi başarıya taşıma hedeflenmektedir (14).

3.3.Ergen Kelimesi

Ergen sözcüğü, Latince ‘adolescere’ fiilinin kökünden türemiş ve sözcük; olgunlaşma, büyüme anlamlarında kullanılmıştır. Batı dillerinde ‘adolescent’ olarak ifade edilen ergen kelimesi aslında bir durumdan ziyade bir süreci belirtmektedir (24).

3.3.1.Ergenlik Tanımları

Kişilerin hızla gelişim gösterdiği ve değişime uğradığı ergenlik döneminde ifade edilen yaş sınırları ve ergenlik kavramı tanımları, bu dönemle ilgili kuramlar ortaya atan kişiler tarafından farklılık göstermektedir (25). Ergenlik dönemi bilimsel çalışmaları ilk defa 1904 yılında G. Stanley Hall tarafından ‘Adolescence’ kitabı ile ortaya koyulmuştur.

Adolesan dönemindeki kişinin bazı davranışları ile toplumsal değerlerin uyuşmazlığı sonucu stres yaşanır. Bu nedenle de bu dönemi Stanley Hall, ‘fırtına ve stres’ dönemi olarak adlandırmıştır (24). Amerikan Psikiyatri Birliği’ne (APA) göre ergenlik dönemi, fiziksel ve psikolojik aşamaların neden olduğu cinsel ve psikososyal gelişme ile ilk adımları atılan, kişinin özgürlüğünü ve sosyal üretkenliğini edinmek ile devam eden, her kişiye göre de farklı zamanlarda son bulan dönem, hızlı değişimlerin yaşanması ile eş değerdir (26). UNESCO’ya göre ise ergenlik dönemi, kişilerin öğrenim gördüğü, kariyer planlaması yaptığı ve bu nedenle de ekonomik özgürlüğüne henüz kavuşamadığı, medeni durumlarının ise bekâr olduğu gelişim dönemidir (6).

3.3.2.Ergenlik Dönemi

İnsanlar, doğdukları günden başlayan ve yaşlılıklarına kadar devam eden bir süreç içerisinde farklı gelişim dönemlerini tecrübe etmektedir. Bu gelişim dönemleri birbirlerinden farklı fizyolojik ve psikolojik özellikler taşımaktadır. Bireyin gelişim süreci içerisinde geçen ergenlik yani adolesan dönem, çocukluğun dönem olarak bitmesi ve fizyolojik olarak da yetişkinliğe ulaştığı dönem şeklinde belirtilmektedir (6). Çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinin arasında bulunan ergenlik döneminde, en hızlı değişim fizyolojik olarak görülmektedir (27).

İnsanoğlu, doğumdan ölüme kadar geçen her dönemde gelişim ve değişim içindedir. Bu hayat yolculuğu, kişinin bulunduğu dönemin özellikleri etkisinde kalarak geçmektedir. İşte bu noktada ergenlik döneminin içerdiği değişimler daha dikkat çektiği için dönem, önemli bir dönemdir (28). Bu dönem genel olarak üç evre halinde incelenir; erken ergenlik dönemi, orta ergenlik dönemi ve geç ergenlik dönemidir. Erken ergenlik döneminde, kişi bir yandan ailesinden ayrılarak büyümeye çalışır bir yandan ise onların yakınlık ve desteğine ihtiyaç duyar. Orta ergenlik döneminde, ailede çatışma zirve yapmıştır. Çünkü kişi, aileden bağımsız bir birey olduğunu onlara kabullendirmeye çalışmaktadır. Geç ergenlik döneminde ise, fiziksel gelişim neredeyse tamamlanmış, bilişsel olgunluk ile de soyut düşünme yeteneği gelişmiştir (26).

3.3.2.1.Ergenlik Döneminde Bedensel ve Cinsel Gelişim

Ergenlik yani adolesan dönem, buluş çağının belirtileri ile başlar. Buluşa ermek olarak ifade edilen bu çağ, aslında bireyin üreme yeteneğini kazanması manasına gelir. Bu dönemde bireyin vücudunda hızlı görülen değişiklikler meydana

gelir. Boy artışı, vücut yapısında değişiklik, ilgilerinde farklılıklar yaşanır ve hem kızlar hem de erkekler cinsel gelişimlerini fizyolojik açıdan tamamlarlar (24).

Kişinin ergenlik dönemine girmesi, fiziksel değişiklikler ile dışarıdan gözlemlenirken aynı zamanda bu değişim beraberinde psikolojik ve sosyal değişimleri de taşır. Bireyin bedenine yerleşen yeni hormonlarla, cinsel dürtüler ve üreme gibi yetenekler gelişmektedir (25). Çocukluk ve erişkinlik dönemleri arasında yer aldığı ifade edilen bu dönemde, hormonların etkisiyle ilk belirtiler kız çocuklarında 10 yaşlarında, erkek çocuklarında ise 12 yaşlarında görülmektedir. Yani aslında cinsiyete bağlı değişimlerin belirgin olmaya başladığı ifade edilmektedir (24). Kemik sisteminde yaşanan hızlı büyüme ile kişi kısa bir süre içerisinde yetişkin bir görünüme ulaşır. Kalçaların genişlemesi, kilo artışı, fazlaca depolanmış vücut yağı, boy uzaması gibi ilk izlenimler görülür (26). Kız çocuklarında adet görme, kalça genişlemesi ve göğüslerin belirginleşmesi gibi durumlar görülürken, erkek çocuklarında ise bıyık ve sakal çıkması, sesinde kalınlaşma gibi durumlar görülür. Kız çocukları, buluş çağına erkeklere göre iki yıl önceden girebilir ve cinsel olgunluğa da daha kısa zamanda erişebilirler. Kızlar 11-12 yaşlarında, erkekler ise 13-15 yaşlarında boy artış hızını yüksek düzeyde yaşarlar (6). Bedensel imge kazanımı ve cinsel değişim kabullenmesi yaşayan ergenler, bu noktada artık değişimleri düşünmeye, kabullenmeye başlamaktadır. Hem kendi bedenini ve cinselliğini hem de başkalarının onun bedenine karşı gösterdiği tavrı anlamaya çalışmaktadır (25).

3.3.2.2.Ergenlik Döneminde Bilişsel Gelişim

Adolesan dönemde, kişi artık somut düşünceden soyut düşünmeye geçmektedir. Ergen birey, olaylara farklı açılardan bakmaya, nesnelere olan bakış açısını değiştirmeye başladığı bu dönemde, eleştirebilen ve sorgulayabilen biri olmaktadır. Artık çocukluk dönemindeki gibi olaylar karşısında sınırlı değil, ayrıntılı düşünebilir ve zihinsel durumları kavrayabilir. Neden-sonuç ilişkisi ile olaylara anlam veren ergen birey, deyim ve atasözlerini de anlayabilmektedir (25).

Ergenlik döneminde bilişsel evrede işlem yapma becerisi gelişmiştir. Birey nicelik farkındalık kazanarak gruplama yapabilir, nesnelere arası ilişki kurabilir ve parça-bütün arasında anlamlı ilişkiler oluşturabilir (29).

3.3.2.3.Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim

Karmaşık yapısı nedeniyle ergenlik dönemi, kişilerin sadece bedenini etkileyen değil aynı zamanda onların aile ve sosyal çevresine kadar etki eden bir dönemi ifade etmektedir (25).

Ergen bireyde, duygusal gelişim basamağında duygu yoğunluğunda artış ve duygularında kararsızlık olduğunu gözlemlemek mümkündür. Bu duygusal kararsızlıklar; çekingen tavırlar, karşı cinse hissedilen aşk duygusu, yalnız kalmayı isteme, aşırı hayal kurma ve dersler konusunda çalışmada isteksizlik gibi durumlardır (6). Adolesan dönemde yaşanan duygusal değişimlerin, kişinin sosyal çevresi, bilişsel yapısı ve kabul edilme düzeyi esas alınarak farklılık gösterebildiği belirtilmektedir (29).

3.3.2.4.Ergenlik Döneminde Kişilik Gelişimi ve Sosyal Gelişim

Kişilik gelişiminin tohumları yaşamın ilk yıllarında atılırken, tam olarak çerçevesinin belirlenmesi altı yaşında gerçekleşir. Kişilik gelişimi yolculuğuna son şeklini veren ise ergenlik dönemi sonu olur. Kişilik oluşumunda yer alan çizgiler, uzun bir sürede biçimlenmekte ve bu yüzden kolay kolay da değişmemektedir. Kişilik, ergenin çevresi ile iletişim halinde olması ve onlarla uyumu sonucu oluşur (24).

Ergenlik dönemine giren çocuk, 'Ben kimim?' diye kendisini tanımaya yönelik soru ile kimliğini bulmaya yönelmektedir. Kendisini tanımaya çalışan ergen birey, kişiliğini bulmaya çalışırken aynı zamanda kişilik yapısını oluşturan sosyal çevre ile bağdaşım kurmak istemektedir. Yani kendisinden büyük, çevresinde olan kişilere özenmekte ve kişiliğini benimsedikleri ile de özdeşim kurmaktadır. Görünüşünü beğendiği kişileri model alan ergen, onun gibi davranmaya, giyinmeye hatta konuşmaya çalışmaktadır (25). Ergen bireyler için arkadaşlarının kendisi hakkında düşündükleri, bu dönemde son derece önemli olmaktadır. Çocuk bedeni gelişen ergen, artık çocuksu davranışları bırakıp daha olgun davranışlar sergilemekte ve toplum içerisinde saygın bir birey olma, statü sahibi olma gibi gereksinimler duymaktadır. Ergenliğin ortalarına doğru ergen birey, karşı cinse ilgisi arttığından dikkat çekebilmek için dış görünüşüne ayrıca özen göstermektedir (6).

Ergenlik döneminde sosyal gelişim basamağı, çocuğun kendisini tanımasıyla başlamaktadır. Buna paralel olarak diğer insanlar tarafından onaylanmak, kabul görmek ve ortak yaşam paydasında bulunmak istemek bu

basamağın normal bir sonucu olarak ifade edilmektedir. İlk sosyalleşme aile ile başlamakta ve çocuk olgunlaştıkça bu alan okul çevresi ve akran gruplarına doğru genişlemektedir (25).

3.4.Kaygı (Anksiyete) Kavramı

Kaygı sözcüğünün kökü Yunanca ‘anxietas’ kavramına dayanmaktadır. Endişe ve korku gibi anlamlara gelen kaygı, bireyin herhangi bir uyaran karşısında yaşadığı bedensel ve zihinsel değişimlerle, hissettiği duygusal değişimler karşısında aşırı uyarılmışlık halidir (5).

Psikanaliz biliminin kurucusu olan Freud, kaygı kavramını Almanca ‘Angst’ kelimesi ile ifade etmektedir. Bu kavram, herhangi bir kişi ya da durum olmaksızın genel bir korkunun hissedilmesi anlamında ifade edilmektedir. Kaygının Fransızca karşılığı ise ‘Angoisse’ olarak bilinen kelime, bedenlen ya da zihnen hissedilen acı anlamındadır. İngilizce karşılığı ‘Anxiety’ olarak ifade edilen kavram, Türkçe’ ye ise ‘Kaygı’ olarak çevrilmiştir (30).

3.4.1.Kaygıya Genel Bakış

İnsan ve davranışlarını ele alan tüm kuramlar ile kuramları ortaya atan alan uzmanları, kaygıya genişçe bir şekilde yer vermişlerdir. Bazıları kaygıyı, bireyin karakterini oluşturan temel yapı olarak görürken, bazıları da kişiliğe şekil veren ve davranışın meydana gelmesinde önemli bir unsur olarak değerlendirmiştir (31).

Danimarkalı filozof Kierkegaard, kaygı kavramını; yaşamdan ölüme doğru süreklilik gösteren bir hastalık ve kişinin benliğini kaybetmesi olarak tanımlar. Danimarkalı filozof kaygıyı yaşamdan ayrı düşünmemiş, nevrotik anksiyetenin

kişinin benliğini kaybetmesinden ve anlamsızlıktan meydana geldiği görüşü ile dönemin kuramcılarına temel oluşturmuştur (32). Amerikalı fizyolog Cannon kaygıyı kişinin bedenindeki homeostasi yani iç dengesini ihmal edecek tehlikelere bir tepkime olduğunu ileri sürerken, Harry Stack Sullivan; kaygıyı kişinin insan ilişkilerini riske atan durumlardan doğduğunu öne sürmüştür. Çünkü Sullivan, insanı kültürün tamamlayıcısı olarak düşündüğünden bu varsayımda bulunmuştur (7). Türk Dil Kurumunda (TDK) endişe yaratan düşünce, keder, tasa anlamlarının karşılığı olan kaygı; aşırı uyarılmışlık hali olarak, kişi tarafından karşı karşıya kalınan durumda engellenemeyen endişe halidir (33).

Kaygı kavramı pek çok kişi tarafından ele alınmış ve tanımlanmış olmasına rağmen psikolojideki literatüre Freud ile birlikte girmiştir. Psikanalizin kurucusu olan Freud sayesinde sadece biyolojik bir terim olarak ifade edilen kaygı, aynı zamanda psikoloji kavramları arasında yer almıştır. Psikoloji terimlerinde bireyin yaşadığı ruhsal bir durum olarak tanımlanmış kaygıyı Freud, egonun bir işlevi diye nitelendirmiştir (50). Sigmund Freud, kaygı sözcüğünün özelliği, bir tehlike durumunun beklenmesi ve bu tehlike durumunun ne olduğuna dair bireyin bir düşüncesi olmasa dahi hazırlıklı olmasıdır. Psikoloji alanında sayısız çalışmaları olan Freud, bir çalışmasında kaygının önemli sorunların bütünleşip biriktiği bir düğüm olduğunu belirtmiştir. Çözümünü ise bireyin ruhsal durumunun tümünü aydınlatacak olan bulmacaya benzetmiştir. Ayrıca ünlü nörolog, kaygı ifadesi, ilk defa kullanımı, kaygının nedenleri ile ilgili araştırmalarda ve çalışmalarda bulunmuştur (7). Çalışmalarında gerçekçi, nevrotik ve ahlaki olmak üzere üç tür kaygıdan bahsetmiştir. Gerçekçi kaygı Freud'a göre dış dünya ile çakışırken, nevrotik kaygı İd yani kişinin ilkel benliği ile çakışmakta, ahlaksal kaygı ise süper

ego yani üstbenlik ile çakışmaktadır demiştir (51). Kişilerde görülme şekillerine bakıldığında kaygı, durumluk ve sürekli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kişiler onları ilgilendiren birtakım olaylar karşısında sadece o olayın etki süresi boyunca kaygı yaşayabilecekleri gibi, yaşamları devam ettiği sürece içten kaynaklanan kaygı haliyle sürekli kaygı içerisinde de olabilmektedir. Durumluk kaygıyı kişinin içinde olduğu stresli an itibariyle hissettiği öznel bir korku, sürekli kaygıyı ise kişilerin bu duruma yatkınlığı, içinde olduğu durumları algılama şeklinin stresli olması ya da kişinin böyle yorumlaması olarak tanımlanmıştır (33).

Kaygı kavramının çokça benzetildiği ya da karıştırıldığı durum korkudur. Ancak korku ile kaygı kavramları farklıdır. Korku kavramında kaynak belli iken kaygı durumunda kaynak belli değildir. Korku kaygı durumundan daha şiddetli bir durumdur. Süre bakımından korku kısa sürerken kaygı ise uzunca bir süre devam eder (50). Somut ve o an var olan tehlikeli bir durum karşısında verine duygusal tepki korku olarak tanımlanır. Korku kavramının ‘şu an var olması’ yönüne kaygının ise ‘beklenen olması’ yönüne odaklanılmaktadır. Somut bir tehdit ya da tehlike durumunun şimdi var olması korku ile ilgili, gelecekte olması ihtimali ise kaygı ile ilgilidir (31). Kişi korku durumunda, olayla ilgili izlenen yolda tepki gösterebilmekte ve aynı zamanda bu durumdan kurtulmak için akılcı çözümler deneyebilmektedir. Kaygı durumunda ise ortada var olan bir belirsizlik olduğu için sağlıklı çözümler üretmek zordur. Aynı zamanda tehdit ya da tehlike durumunun var olup olmaması durumundan bağımsız devam edebilen kaygıda, verilen tepki de orantısızdır (31). Korkuyu doğuran bireyin herhangi bir olay ya da durumla karşılaşınca bunu tehdit olarak algılamasıdır. Aynı şekilde bu duruma gerçek dışı farklı anlamlar yüklemesi de kaygıyı doğurmaktadır. Fiziksel olarak var olan

duruma tehdit gözüyle bakınca korku, fizikselliğin dışında üretilen düşüncelerle bakınca kaygı yaşanır (50). İnsanların çoğu farklı tipte ve farklı düzeyde kaygı durumu yaşayabilmektedir. Bu nedenle psikolojik rahatsızlıklardan olan kaygının yaygınlık durumunun yüksek olduğu kabul edilebilir. Özellikle genç bireylerde, sınav kaygısı ve gelecek kaygısı en sık rastlanan kaygı çeşitlerindedir (31).

3.4.1.1.Kaygının Fiziksel Belirtileri

- Gerginleşen kaslar; kas gergin olduğu için titreme hali
- Aşırı terleme hali, hızla atan kalp, ishal durumu, midede bulantı ve başta dönme gibi otonom sinir sisteminin gereğinden fazla çalışması sonucu oluşan semptomlar (7).
- Ağız kuruluğu
- Şiddetli baş ağrısı
- Halsizlik, güçsüzlük hali
- Hızlı soluk alıp-verme
- Sıkça duyulan lavaboya çıkma ihtiyacı (31).

3.4.1.2.Kaygının Ruhsal Belirtileri

- Tedirgin olma hali, üzüntülü olma, kendisine ya da başka insanlara kötü bir şey olacaktıymış duygusu ve bu düşünce ve hisleri bir türlü atamama durumu
- Dikkat dağınıklığı
- Odaklanamama sorunu
- Gerginlik
- Aniden sinirlenme (7).
- Endişe

- Güvensizlik hali
- Korku (32).
- Panik hali
- Şaşkınlık
- Huzursuzluk (31).

3.5.Ergenlik Döneminde Kaygı

Sosyal bir varlık olan insanoğlu için iletişim son derece önemlidir. İnsan için bulunduğu sosyal çevrenin kendisi üzerinde yarattığı etki önemlidir. Aile, sosyal çevreyle iletişimin olduğu ilk basamak olarak yer alır. Çünkü bireyin sağlıklı bir iletişim kurması ve bunu öğrenmesinde aile, diğer sosyal çevre unsurlarından daha etkili olarak görülmektedir (33).

Ergenlik, çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine girerken bireylerin yaşadıkları kritik bir dönem olarak ifade edilmektedir. Ergen bireyler bu kritik geçiş evresinde bazı gelişimsel zorluklar yaşamaktadır (34). Ergenlerde kaygı oluşturan durumlardan bazıları; ailenin beklentileri, bireyden istedikleri, aile yaşantısı, kişinin kardeş sayısı gibi etkenler olarak sayılmaktadır (33).

Kaygı sürecinin iyi değerlendirilmesine, ergen bireyin sahip olabileceği riskli durumlar ve risk faktörlerini bilmek yarar sağlayabilir. Özellikle risk faktörü olarak ele alınması gereken durumlardan biri, gelecek kararlarının verildiği önemli bir dönem olan ergenlik dönemi ile ilgilidir (28). Günümüzde insanların kaygı durumları azalmamakla birlikte sürekli artmaktadır. Çünkü hemen her alanda bir dönüşüm ve değişim söz konusudur. Bu hızlı dönüşüm ve değişim sürecinde aydın olarak tabir edilen gençler de yerini alır (35). Gençlik dönemine yaklaşan ergen

bireylerde; hislerde farklılıklar, yalnızlık hissi, bitkin hissetme hali, kimseye güvenmeme, kaygılı ruh hali, aile ve çevreyle çatışma gibi durumlar görülür. Bu dönemde kaygıyı meydana getiren etkenler; sınavlar, derslerden kaynaklı durumlar, kimlik bunalımı, ailenin ergen bireye yönelik davranışları, önemli yer tutmaktadır. Kaygı hayatın her döneminde yaşanmakla beraber yaşa göre farklılıklar göstermektedir. Ancak en fazla kaygı yaşanan dönem, insan hayatında ilk iki yıl ve dönem olarak ergenlik evresidir (7).

Ergenlik döneminde başarı duygusu önemli olsa da kaygılı bireyler sürekli kendilerini sorguladıkları ve kendileriyle çatışma halinde oldukları için, yeterince geceleri uyuyamazlar ya da uykularında korku dolu kâbuslar görüp dinlenemezler. Bu durum da onların potansiyellerini ortaya koyup başarılı olmalarını engeller (36). Başarılı olma kaygısı, ergenlerde sadece sınav durumu için değil, iyi bir yaşam ve saygın bir birey olmak için de söz konusu bir durum olarak ifade edilir. Ergenliğin son dönemlerine yaklaştıkça, kimlik bunalımı çözülme süreci hızlanmakta ve mesleki hedefler şekillenmekte iken bu defa mesleki kaygı baş göstermektedir (31). Kaygı durumunun artması da ergenlerin geleceği hakkında ne yapacaklarını bilememesine ve doğru kararlar alamamasına yol açar. Ayrıca yersiz korkulara sahip olmasına, başıma kötü bir şey gelecek düşüncesi sebep olur (35).

3.5.1.Ergenlik Döneminde Gelecek Kaygısı

Hızla gelişen teknoloji ve bununla birlikte yaşanan toplumsal değişimler, ergenlerin gelecek planlarında meydana gelebilecek bir belirsizlik durumu yaratmaktadır. Eğitim ya da iş konusunda geleceğe dair planlamalar, bununla beraber kültürel ve ekonomik imkânların kısıtlanması aslında her yaş grubunda

geleceğe dair kaygı oluşturur. Ancak üst bir kuruma hazırlanan ve meslek seçimlerini yapmaya başlayan ergen bireyler için, bu dönemin daha fazla gelecek kaygısı nedeni olacağı düşünülebilir (28).

Ergen birey kendini gerçekleştirmek, bir kimlik sahibi olmak ve toplumsal problemlere çözüm arayışında derken kendisini kaygı duygusuyla baş başa bulacaktır. İnsan gücünün belki de en verimli olacağı bu dönemde gençler, kaygı oluşturan karmaşık problemlerle karşılaşır (35). Ergenlik döneminde akran bireylerle daha fazla zaman harcayan ergenlerin, sosyal etkileşimleri karmaşıklaşır. Bu dönemde akademik başarı durumu önem arz ederken, ergen bireylerde ise tipik bir çalışma motivasyonu kaybı görülür (34). Ve bu dönemin belki de kaygı yaratan en önemli faktörlerinden birini, üniversiteye girebilme hedefi oluşturmaktadır. Türkiye’de üniversiteli olabilmek için, öğrenciler zorlu bir sınav sisteminden geçmekte ve hem rakipleri ile hem de verilen süre ile yarışmaktadır (35). Akademik sorunlar, olumsuz sosyal ilişkiler derken ergenler, kritik olan bu dönemde ruh sağlığı sorunları yaşayabilmektedir. Özellikle de anksiyete durumu bu dönemde oldukça yaygındır (34). Yani üniversiteli olmakla kaygıları bitmeyen ergen bireyler için süreç, öğrenimlerini tamamlayabilme kaygısı ve gelecek kaygısı olarak devam etmektedir (35). Türkiye’de meslek sahibi olabilmek, ekonomik olarak özgürlüğünü elde etme ve mutlu olabilmek gibi pek çok gelecek beklentisinin, ergen bireylerde kaygı düzeyini etkilediği bilinmektedir. Bu durum, hayattan doyum sağlama düzeylerini de olumsuz etkilemekte ve ergenlerin, psikolojik olarak sağlam kalabilme düzeyinde de bir risk oluşturabilmektedir (28). Yapılan önceki araştırmaların bazılarında ise ergenlerde kaygı yaratan etmenlerden birkaçına değinilmiştir. Örneğin bireyin cinsiyeti, ailenin gelir durumu, anne ve baba mesleği,

yaşadığı yer, arkadaş çevresi, bireyin kişiliği, bireyin duygusallık durumu gibi etmenlere yer verildiği görülmektedir (35).

Neredeyse her türden kaygı bir gelecek faktörüne sahiptir, ancak gelecek kaygısı durumu, bunlar arasında zamansal mesafe olarak daha uzun bir süreyi ifade etmekte ve bu da ergenler üzerinde baskı, kaygı ve umutsuzluk gibi duygulara neden olmaktadır. Ergen bireyin gelecek hakkında kötümser düşünceleri, yeterlilik olarak kendini eksik görmesi, çevre ve aile beklentilerinin yüksekliği ve mevcut olan mesleki durumlar, kaygıya yani aslında gelecek kaygısına zemin hazırlar (37).

3.5.2.Ergenlik Döneminde Kaygı Bozukluğu (Anksiyete)

Kaygı yani anksiyete sözcüğünün tarihine baktığımızda, kökü eski Yunancaya dayanmaktadır. Yunanca ‘anxietas ‘ olan kaygının anlamı; endişe, korku ve merak olarak geçmektedir (38). Diğer bir ifadeyle aşırı uyarılmışlık hali olan kaygı, nedeni belli olmayan korkudur. Kaygı durumunda korkudan farklı olarak herhangi bir fiziksel tehdit unsur da söz konusu değildir. Üstelik bu esnada verilen duygusal tepki de tehdit unsuruyla doğru orantılı değildir (5). Kaygı, bir tehlike olma durumunda birey tarafından algılanıp yorumlanır ve bu durum karşısında bazı duygular yaşanır. Bu tehlike olasılığı iç ya da dış dünyadan meydana gelebilmektedir (33). Algılanan tehditlerden kaçan bireylerin uyaranlara karşı verdikleri yanıt, gerçek olan tehdit ya da tehlike durumuyla entegre olmayıp genelde çeşitlilik gösteren ilgili uyaranlara genellenir (39).

Ruhsal bozukluklar arasında en yaygın olan grubu, anksiyete bozukluğu temsil eder (39).En yaygın ruh sağlığı problemi olan anksiyete, genellikle çocukluk ve ergenlik dönemlerinde başlamaktadır. Yaşam boyunca yaygınlık göstermekte

olan anksiyete, kronik bir seyir halinde ilerler ve kişinin günlük yaşamını etkiler (40). Yani aslında anksiyete ya da depresyon gibi ruhsal bozuklukların başladığı riskli dönem, ergenlik dönemidir. Bu riskli dönemde; akademik ilişkiler, akranlarla yaşanan durumlar, romantik ilişkiler ve aileden bağımsız olma isteği gibi duygusal zorluklar yaşanmaktadır. Ayrıca ergenlik döneminin karakteristik diğer göstergeleri; risk alma durumu, duygusal tepkiler verme, dürtüsellik gibi davranışlar da bu dönemde kendini gösterir. Ergenlik döneminde, çocukluk dönemine göre bağımsızlık artar ve yeni istekler de düşünülünce ergen bireyler, stresörlere tepki geliştirirler. Bu tepkiyle duygularını düzenlemeye ihtiyaç duyan ergenlerin, bunu yapmaması demek zihinsel sağlık problemleri için risk demektir (41).

Gençlerin yaklaşık üçte biri yaşamları boyunca bir defa da olsa anksiyete durumunu yaşar. Bir kısmı da ciddi anksiyete kriterlerine sahiptir. Çocukluk ya da ergenlik dönemi anksiyete durumu tedavi edilmezse yetişkinlik döneminde de devam eder. Ayrıca bu durum zararlı madde kullanımı, düşük eğitim seviyesi, erken dönemde yaşam kaybı, üretkenlik kaybı ve sağlık sorunlarında artış gibi olumsuzluklarla da ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle ergenlik dönemi anksiyetesinde yaşananları anlamak ve erken dönemde müdahale etmek esastır (42).

Anksiyete vakalarının yarısı 6 yaşından önce ortaya çıkar. Çocuklukta ortaya çıkan bu anksiyete, ergenlik ve yetişkinlik döneminde kalıcı hale gelebilmektedir. Farklı olumsuz durumları da beraberinde getiren bu dönemde bireyler, risk altındadır. Erken dönemde başlayan anksiyete yani kaygı durumu genel olarak şiddetle kronikleşerek devam eder. Bireylerin gelişim dönemlerinde

risk durumlarını belirlemek hem bireysel hem de toplumsal yükü azaltmada etkili olabilir (43).

3.5.2.1. Kaygı Bozukluklarının Sınıflandırılması

DSM-5'e (Mental/Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı) göre kaygı bozuklukları;

- Toplumsal Kaygı Bozukluğu (Sosyal Kaygı)
- Ayrılma Kaygısı Bozukluğu
- Seçici Konuşmazlık (Selektif Mutizm)
- Panik Bozukluk
- Agorafobi
- Özgül Fobi
- Yaygın Kaygı Bozukluğu
- Maddenin / İlacın Yol Açtığı Kaygı Bozukluğu
- Başka Bir Sağlık Durumuna Bağlı Kaygı Bozukluğu
- Tanımlanmış Diğer Bir Kaygı Bozukluğu
- Tanımlanmamış Kaygı Bozukluğu (36).

3.5.2.2. Kaygı Bozukluklarının Tedavisi

Kaygı bozukluğu yani anksiyete; ısrarla devam eden, sık ve şiddetli olarak yaşanan kaygı durumu sonucu meydana gelmektedir. Yapılan bilimsel araştırmalara göre kaygı bozukluğuna yakalanmanın en fazla görüldüğü ve dönem itibariyle de en yatkın olduğu zaman aralığı ergenlik dönemi olarak ifade edilmektedir.

Bireylerin olağan yaşamını etkileyen kaygı bozukluğu tedavisinde; ergen bireye ve ailesine verilecek olan psikoeğitim, aile terapisi desteği, Bilişsel Davranışçı Tedavi (BDT) ve farmakoterapinin birlikte kullanılması yani çok modlu bir tedavi yöntemi önerilmektedir. Yaşanan kaygı bozukluğunun şiddeti ve kişiyi etkileme durumuna göre de tedavi seçeneği belirlenmektedir (44).

4. GEREÇ VE YÖNTEM

4.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmamız; nicel bir araştırma olarak tasarlanmış ve nicel araştırma desenlerinden Betimsel Desen ile hazırlanmıştır.

4.2.Evren Örneklem

Araştırmanın evrenini; Elazığ il merkezinde hizmet veren 8 dershanede üniversiteye hazırlık eğitimi alan, 550 lise son sınıf ve lise mezunu öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Elazığ il merkezinde hizmet veren 8 dershanede, üniversiteye hazırlık eğitimi alan ve gönüllülük esasıyla ulaşılan lise son sınıf ve lise mezunu 250 öğrenci oluşturmuştur.

Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre Elazığ il merkezinde yaklaşık 70 adet özel eğitim kursu yani dershane bulunmaktadır. Bunların bazıları sadece üniversiteye hazırlık olarak eğitim vermekle birlikte bazıları da tüm sınavlara yönelik eğitimler vermektedir. Türkiye’de yaşanan asrın felaketi olarak bilinen 11 ilimizi etkileyen depremin tez çalışmamız ile aynı döneme denk gelmesi (Elazığ ilini etkilemesi ve bazı öğrencilerde psikolojik etki bırakması) çalışmamızda dershane öğrencilerine ulaşmakta sınırlılığa neden olmuştur. İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün ortalama bir veri ortaya koyması ile yaklaşık 8 bin öğrencinin bu kurslarda eğitim gördüğü tahmin edilmektedir.

Elazığ il merkezindeki 8 dershanede, sadece üniversite sınavına hazırlanan lise son sınıf ve lise mezun grubundan toplam 250 öğrenciye anket uygulanarak gelecek kaygılarının sürece olan etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

4.3. Veri Toplama Araçları

‘Üniversite Sınavına Hazırlanan Dershane Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı’ konulu araştırmada Geylani ve Yıldız’a (2022) ait ‘Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği’ kullanılmıştır (37). Kullanılan ölçek iki faktörlüdür. Birinci faktör ‘Gelecek Korkusu’ nu, ikinci faktör ise (2, 4, 6, 8, 10 ve 12 numaralı maddeleri içerir) ‘Gelecekte Umutsuzluk’ u ifade etmektedir. 19 maddeden oluşan ölçüm aracının tüm ölçek Cronbach’s $\alpha = 0.91$, Faktör 1 Cronbach’s $\alpha = 0.95$, Faktör 2 Cronbach’s $\alpha = 0.88$ ’dir. Ankete katılan öğrencilere verilen önermelerle ilgili görüşlerini (“1” Hiçbir zaman, “2” Nadiren, “3” Bazen, “4” Sıklıkla, “5” Her zaman) kendilerine uygunluk derecelerine göre işaretlemeleri istenmiştir. Ölçekten alınan puan arttıkça gelecek kaygısı artmakta, alınan puan azaldıkça gelecek kaygısı azalmaktadır.

4.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Araştırmada istatistiksel analizlerin anlamlılık düzeyleri $p < 0,05$ ’e göre belirlenmiştir. Ayrıca frekans dağılımı (f), aritmetik ortalama (X), standart sapma (SS) ve yüzde (%) değerler kullanılmıştır.

Tablo 1. Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Analizi Sonuçları

	Gelecek Kaygısı Ölçeği	Gelecek Korkusu Alt Boyutu	Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu
N	250	250	250
Ortalama	3.0160	3.0043	3.0413
Standart Sapma	0.5269	0.6462	0.6717
Çarpıklık (Skewness)	[-0.370; 0.154]	[-0.218; 0.154]	[-0.096; 0.154]
Basıklık (Kurtosis)	[0.152; 0.307]	[0.395; 0.307]	[0.237; 0.307]

Tablo 1’de görüldüğü üzere normallik sonucunda Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1,5 ile -1,5 arasında olduğu tespit edilmiştir. Tabachnick & Fidell (2007), çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,5 ile -1,5 aralığında olması durumunda dağılımın normal olduğu şeklinde yorumlanabileceğini belirtmiştir. Normal dağılım gösteren değişkenler için t-testi ve tek yönlü varyans analizi ANOVA testi kullanılmıştır. Değişkenler arasında anlamlı farklılığı ortaya koymak için LSD testi yapılmıştır (45).

5. BULGULAR

5.1.Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

Tablo 2. Elâzığ İl Merkezinde Üniversite Sınavına Hazırlanan Dershane Öğrencilerinin Demografik Bilgileri

Değişken	Grup	Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	79	31,6
	Erkek	171	68,4
Yaş	17-19 Yaş	166	66,4
	20-22 Yaş	84	33,6
Öğrenim Durumu	Lise Son Sınıf	119	47,6
	Lise Mezunu	131	52,4
Medeni Durum	Bekâr	227	90,8
	Evli	23	9,2
Yaşadığı Yer	Köy/Kasaba	58	23,2
	İlçe	75	30,0
	İl	117	46,8
Aylık Gelir	0-7000 TL	83	33,2
	7001-10000 TL	95	38,0
	10001-15000 TL	42	16,8
	15001 TL ve üzeri	30	12,0
Kardeş Sayısı	1-2 Kardeş	105	42,0
	3-4 Kardeş	96	38,4
	5 Kardeş ve üzeri	49	19,6
Baba Mesleği	Memur	76	30,4
	Öğretmen	68	27,2
	İşçi	33	13,2
	Emekli	21	8,4
	Diğer	52	20,8
Anne Mesleği	Ev Hanımı	111	44,4
	Öğretmen	47	18,8
	Memur	35	14,0
	Diğer	57	22,8

Araştırmaya katılan, Elâzığ il merkezinde üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin 79’u (%31,6) kadın ve 171’i (%68,4) erkektir.

Araştırmaya katılan, Elâzığ il merkezinde üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin 166’sı (%66,4) 17-19 yaş ve 84’ü (%33,6) 20-22 yaş aralığındadır.

Araştırmaya katılan, Elâzığ il merkezinde üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin öğrenim durumuna göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin 119’u (%47,6) lise son sınıf ve 131’inin (%52,4) lise mezunu olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan, Elâzığ il merkezinde üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin medeni durumuna göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin 227’si (%90,8) bekâr ve 23’ünün (%9,2) evli olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan, Elâzığ il merkezinde üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin yaşadığı yere göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin 58’i (%23,2) Köy/Kasaba, 75’i (%30,0) İlçe, 117’sinin (%46,8) İl merkezinde yaşadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan, Elâzığ il merkezinde üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin aylık gelire göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin 83’ü (33,2) 0-7000 TL, 95’i (%38,0)

7001-10000 TL, 42'si (%16,8) 10001-15000 TL, 30'u (12,0) 15001 TL ve üzerinde gelir düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan, Elâzığ il merkezinde üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin kardeş sayısına göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin 105'i (42,0) 1-2 kardeş, 96'sı (%38,4) 3-4 kardeş, 49'unun (%19,6) 5 kardeş ve üzeri olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan, Elâzığ il merkezinde üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin baba mesleğine göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin 76'sı (%30,4) Memur, 68'i (%27,2) Öğretmen, 33'ü (%13,2) İşçi, 21'i (%8,4) Emekli, 52'sinin (%20,8) Diğer meslek grubuna ait olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan, Elâzığ il merkezinde üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin anne mesleğine göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan dersane öğrencilerinin 111'i (%44,4) Ev Hanımı, 47'si (%18,8) Öğretmen, 35'i (%14,0) Memur, 57'sinin (%22,8) Diğer meslek gurubuna ait olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması.

Ölçek ve alt boyutları	Cinsiyet	N	Ort	Ss	t	p
Gelecek Kaygısı Ölçeği	Kadın	79	3,0560	0,53298	,815	,416
	Erkek	171	2,9975	0,52460		
Gelecek Korkusu Alt Boyutu	Kadın	79	3,0370	0,68723	,543	,588
	Erkek	171	2,9892	0,62794		
Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu	Kadın	79	3,0970	0,70033	,891	,374
	Erkek	171	3,0156	0,65859		

Tablo 3’de öğrencilerin cinsiyetleri ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları arasında bir farklılık olup olmadığına t testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması

Ölçek ve alt boyutları	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Gelecek Kaygısı Ölçeği	17-19 yaş	166	3,0079	0,50371	-,340	,734
	20-22 yaş	84	3,0320	0,57278		
Gelecek Korkusu Alt Boyutu	17-19 yaş	166	2,9838	0,62417	-,705	,481
	20-22 yaş	84	3,0449	0,68991		
Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu	17-19 yaş	166	3,0602	0,70524	,625	,533
	20-22 yaş	84	3,0040	0,60230		

Tablo 4’e bakıldığında öğrencilerin yaşları ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına t testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 5. Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşması

Ölçek ve Alt Boyutları	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Gelecek Kaygısı Ölçeği	Lise Son Sınıf	119	3,0650	0,51930	1,405	,161
	Lise Mezunu	131	2,9715	0,53176		
Gelecek Korkusu Alt Boyutu	Lise Son Sınıf	119	3,0511	0,66348	1,091	,276
	Lise Mezunu	131	2,9618	0,62974		
Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu	Lise Son Sınıf	119	3,0952	0,72212	1,210	,227
	Lise Mezunu	131	2,9924	0,62116		

Tablo 5'e bakıldığında öğrencilerin öğrenim durumları ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına t testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 6. Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Medeni Durumuna Göre Farklılaşması

Ölçek ve alt boyutları	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Gelecek Kaygısı Ölçeği	Bekâr	227	3,0218	0,50757	,546	,586
	Evli	23	2,9588	0,70129		
Gelecek Korkusu Alt Boyutu	Bekâr	227	3,0125	0,62970	,632	,528
	Evli	23	2,9231	0,80377		
Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu	Bekâr	227	3,0419	0,66894	,038	,970
	Evli	23	3,0362	0,71414		

Tablo 6'ya bakıldığında öğrencilerin medeni durumları ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık

olup olmadığına t testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 7. Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılaşması

Ölçek ve alt boyutları	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Farklılık
Gelecek Kaygısı Ölçeği	Köy/Kasaba	58	3,1924a	,51243	4,465	,012*	c<a,b
	İlçe	75	2,9853b	,54796			
	İl	117	2,9483c	,50454			
Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu	Köy/Kasaba	58	3,1954	,60063	2,151	,119	
	İlçe	75	2,9622	,64641			
	İl	117	3,0157	,71283			
Gelecek Korkusu Alt Boyutu	Köy/Kasaba	58	3,1910a	,63698	3,562	,030*	c<a,b
	İlçe	75	2,9959b	,63469			
	İl	117	2,9172c	,64423			

Tablo 7'ye bakıldığında öğrencilerin yaşadıkları yer ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına varyans analizi (ANOVA) testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Gelecek Korkusu alt boyutunda il merkezlerinde yaşayanların köy/kasaba veya ilçelerde yaşayanlara göre puan ortalamalarının anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Gelecek Korkusu Alt Boyutunda; il merkezlerinde yaşayanların kaygı düzeylerinin ilçe ve köy veya kasabada yaşayanlara oranla daha düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşması

Ölçek ve alt boyutları	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Farklılık
Gelecek Kaygısı Ölçeği	0-7000 TL	83	3,2080a	,50247	6,316	,000*	c<a,b,d
	7001-10000 TL	95	2,9596b	,52584			
	10001-15000 TL	42	2,8521c	,52955			
	15001 TL ve üzeri	30	2,8930d	,45454			
Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu	0-7000 TL	83	3,1767	,63296	1,965	,120	
	7001-10000 TL	95	2,9526	,67795			
	10001-15000 TL	42	2,9524	,71310			
	15001 TL ve üzeri	30	3,0722	,66477			
Gelecek Korkusu Alt Boyutu	0-7000 TL	83	3,2224a	,63353	5,824	,001*	c<a,b,d
	7001-10000 TL	95	2,9628b	,60443			
	10001-15000 TL	42	2,8059c	,67601			
	15001 TL ve üzeri	30	2,8103d	,61893			

Tablo 8'e bakıldığında öğrencilerin aylık geliri ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına varyans analizi (ANOVA) testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Gelecek Korkusu alt boyutunda aylık gelir düzeyi 10001-15000 TL olanların aylık gelir düzeyi 0-7000 TL, aylık gelir düzeyi 7001-10000 TL ve aylık gelir düzeyi 15001 TL ve üzeri olanlara göre anlamlı ölçüde farklılaştığı tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Gelecek Korkusu Alt Boyutunda; 10001-15000 TL

aylık gelir düzeyine sahip kişilerde diğer gelir düzeylerine sahip kişilere oranla kaygı düzeyinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 9. Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Meslek Değişkenine Göre Farklılaşması

Ölçek ve alt boyutları	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Gelecek Kaygısı Ölçeği	Memur	76	3,0783	,57869		
	Öğretmen	68	2,9180	,50706		
	İşçi	33	3,0255	,52337		
	Emekli	21	2,9774	,51125		
	Diğer	52	3,0628	,47888		
Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu	Memur	76	3,0680	,66287		
	Öğretmen	68	2,9363	,70419		
	İşçi	33	3,1111	,73085		
	Emekli	21	3,0635	,67181		
	Diğer	52	3,0865	,60991		
Gelecek Korkusu Alt Boyutu	Memur	76	3,0830	,68166		
	Öğretmen	68	2,9095	,59361		
	İşçi	33	2,9860	,55618		
	Emekli	21	2,9377	,56192		
	Diğer	52	3,0518	,74123		

Tablo 9'a bakıldığında öğrencilerin baba meslekleri ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına varyans analizi (ANOVA) testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 10. Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Meslek Değişkenine Göre Farklılaşması

Ölçek ve alt boyutları	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Gelecek Kaygısı Ölçeği	Ev Hanımı	111	3,0517	,57357		
	Öğretmen	47	2,9686	,57085	,352	,788
	Memur	35	2,9805	,44515		
	Diğer	57	3,0074	,44152		
Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu	Ev Hanımı	111	3,0511	,74325		
	Öğretmen	47	3,0638	,58209	,689	,559
	Memur	35	2,8952	,60645		
	Diğer	57	3,0936	,63466		
Gelecek Korkusu Alt Boyutu	Ev Hanımı	111	3,0520	,66449		
	Öğretmen	47	2,9247	,67851	,504	,680
	Memur	35	3,0198	,50968		
	Diğer	57	2,9676	,66521		

Tablo 10'a bakıldığında öğrencilerin baba meslekleri ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına varyans analizi (ANOVA) testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

6. TARTIŞMA

Çalışmamızda Elâzığ ilindeki üniversite sınavına hazırlanan dersane öğrencilerinin gelecek kaygısının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmamızda öğrencilerin cinsiyetleri ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında bir farklılık olup olmadığına t testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Gelecek kaygısı, umutsuzluk ve beklentileri etkileyen önemli bir faktör de cinsiyettir. Cinsiyete göre anlamlı fark saptanmayan çalışmalar olduğu gibi kız öğrencilerde gelecek kaygısının daha yüksek olduğu yayınlar da bulunmaktadır. Kara ve arkadaşları da (2020); üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı ile sınav kaygısı arasındaki ilişki üzerine yaptıkları araştırmasında kadınların gelecekle ilgili beklentilerinin erkeklere oranla daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ancak ortalamalar arasında istatistiksel anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır ($p>0.05$) (46). Ayrıca Aygün (2014); öğrencilerin yaşam amaçlarıyla gelecek kaygısı arasındaki ilişkiyi ele aldığı tezinde, öğrencilerde cinsiyet durumuna göre gelecek kaygısını incelemiş ve motivasyon kaybında kızların, umut alt boyutunda ise erkeklerin daha kaygılı olduğu sonucuna varmıştır. Ancak ölçeğin bütününde ise anlamlı bir farklılık bulunmadığı ifade edilmiştir (52). Yine literatüre bakıldığında çalışmamızla benzer sonucu elde eden başka bir çalışma da Kaya'ya aittir. Kaya (2023)ya ait; gelecek korkusu, gelecekte umutsuzluk ve gelecek kaygısı ölçeğinin kullanıldığı çalışmada, cinsiyet faktörünün herhangi bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmamızla paralellik gösteren Bilici (2019) ye ait elit güreşçilerin yaşam amaçları ve gelecek kaygısı arasındaki ilişki adlı incelemede elit güreşçi bireylerle

gelecek kaygı durumları ele alınmıştır. Umut ve motivasyon kaybı alt boyutlarında; umut alt boyutunda erkek güreşçilerin kaygısı fazla iken, motivasyon kaybı alt boyutunda ise bayan güreşçilerin kaygı düzeyinin daha fazla olduğu belirtilmiştir. Tüm ölçek puanları ele alındığında çalışmamızda bulduğumuz sonuç ile benzerlik gösteren cinsiyet faktörünün anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna varılmıştır (56).

Saraç ve Kula (2017); Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin kaygı ve umutsuzluklarının incelenmesi üzerine yaptıkları çalışmada cinsiyetin sürekli kaygı puanları üzerinde anlamlı bir farklılık yarattığı sonucuna varmıştır. Sürekli kaygı puanlarında kız öğrencilerinin erkek öğrencilere göre ortalamalarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (47).

Saraç (2015); Ahi Evran Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı ve umutsuzluklarını ele almış ve çalışmasında cinsiyet durumunun gelecek kaygısı ve umutsuzluk puanlarına olan etkisini incelemiştir. Kız öğrencilerde gelecek kaygısı erkek öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirtilmiş olan çalışmada erkek öğrencilerin kızlara oranla daha umutsuz oldukları ifade edilmiştir (54).

Kaygı düzeyinin yüksek olduğu kız öğrencilerinde toplumsal değer yargılarının ve toplumsal beklentilerinin etkileri olduğu düşünülmektedir. Ülkemiz koşullarında erkek bireyler daha rahat bir yaşam biçimine sahipken, kadın bireyler aile ve çevrenin kendileri üzerinde yarattığı etki ile yaşamlarını şekillendirmektedir (52).

Araştırmamızda öğrencilerin yaşları ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına t testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık

bulunmamıştır ($p>0.05$). Çalışmamızla farklılık gösteren literatür bilgilerine baktığımızda;

Bayrak (2018); ergenlerde umutsuzluğun benlik saygısı ve gelecek kaygısı ile ilişkisini ele aldığı çalışmada, ergen bireylerin yaşları yükseldikçe anksiyete yani kaygı bozukluğu, somatizasyon, hostilite, kısa semptom durumlarını gösteren çizelgede aldıkları puanların yükseldiğini belirtmiştir (48).

13-15 yaş grubu ile 16 yaş ve 18 yaşın üzeri grubunu ele alan İşlek (2016); ergenlerde kaygı ve duanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi üzerine yaptığı çalışmasında 16 yaş ve 18 yaşın üzerinde olan öğrencilerde kaygı durumunun 13-15 yaş grubundan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmış ve üniversite sınavı faktörünün de etkisiyle kaygı durumunun ileri yaş grubunda yüksek olması anlamlı bulunmuştur (31).

Ayrıca Öcal (2019); korunma ihtiyacı olan çocuklarda gelecek kaygısının incelenmesi adlı çalışmasında Adana ilini ele alarak 14-15 yaş ile 17 yaş ve üzerinde olan bireylerle çalışmada bulunmuştur. Çalışmasında, artan yaş ile birlikte gelecek kaygısında da artış yaşandığı ifade edilmiştir (55).

Araştırmamızda öğrencilerin öğrenim durumları ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına t testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Araştırmamızda öğrencilerin medeni durumları ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında

farlılık olup olmadığına t testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Araştırmamızda öğrencilerin yaşadıkları yer ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına varyans analizi (ANOVA) testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Gelecek Korkusu alt boyutunda il merkezlerinde yaşayanların köy/kasaba veya ilçelerde yaşayanlara göre puan ortalamalarının anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0.05$).

Araştırmamızda öğrencilerin aylık geliri ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına varyans analizi (ANOVA) testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Gelecek Korkusu alt boyutunda aylık gelir düzeyi 10001-15000 TL olanların aylık gelir düzeyi 0-7000 TL, aylık gelir düzeyi 7001-10000 TL ve aylık gelir düzeyi 15001 TL ve üzeri olanlara göre anlamlı ölçüde farklılaştığı tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Çakmak & Hevedanlı (2005); Eğitim ve Fen Edebiyat Fakülteleri biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi üzerine yaptıkları çalışmada, aylık geliri yüksek olan aile çocuklarında kaygı düzeyi düşük, aylık geliri düşük olan aile çocuklarında ise kaygı düzeyini fazla beklerken, arada önemli bir farkın olmadığını sonucuna varmıştır (35).

Çalışmamız ile literatürün tutarlık gösterdiği Saraç ve Kula (2016); Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyini ortaya koymak için yaptıkları

çalışmada, aile gelir düzeylerinin farklı olmasının öğrencilerde sürekli kaygı puanları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ortaya koyduğunu belirlemişlerdir (33).

Literatüre baktığımızda Bozkurt (2004); belirlediği bir grup üniversite öğrencisi üzerinde kaygı ile ilgili araştırmada bulunmuştur. Ekonomik düzeyi yüksek olan öğrenci grubunda kaygı daha fazladır sonucuna ulaşan araştırmacı, bu tespiti ailenin çocuğa sunduğu imkanların fazla olmasına ve bu nedenle de çocukta oluşan beklentinin yükselmesine bağlamıştır. Bu durumun depresyon ve kaygının artmasına neden olabileceği şeklinde yorumlamıştır (57).

Araştırmamızda öğrencilerin baba meslekleri ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına varyans analizi (ANOVA) testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Yolcu (2015); Aile sosyo-ekonomik durumu ve anne-baba tutumlarının sınav kaygısı düzeyleri üzerine etkilerinin incelenmesi ile ilgili çalışmasında bizim çalışmamızla paralellik gösteren, baba mesleği ile ilgili anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (49).

Araştırmamızda öğrencilerin anne meslekleri ile araştırmada kullanılan Gelecek Kaygısı Ölçeği ve alt boyutları ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına varyans analizi (ANOVA) testi ile bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Yolcu (2015); Aile sosyo-ekonomik durumu ve anne-baba tutumlarının sınav kaygısı düzeyleri üzerine etkilerinin incelenmesi ile ilgili çalışmasında bizden

farklı olarak öğrencilerin anne mesleği ile ilgili anlamlı bir farklılık bulmuştur. Annesi devlet memuru olan öğrenciler ile annesi çalışmayan öğrenciler arasında bulunan farklılığa göre; annesi çalışmayan öğrencilerde kendileriyle ilgili kaygı durumunun daha fazla olduğu görülmüştür (49).

6.1. Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar doğrultusunda dershaneye giderek üniversite sınavına hazırlanan son sınıf ve mezun öğrencilerin gelecek kaygısı ve etkilerinin araştırılması eğitim politikaları açısından değerlendirilirse literatüre önemli bir katkı sağlayacağı kanısındayız.

Ülkemizde, dersane öğrencilerinde gelecek kaygısı düzeyinin irdelendiği oldukça az sayıda çalışma bulunmakta ve çalışma sonuçları farklılık göstermektedir. İleriye dönük yapılacak olan geniş alanlı çalışmalar ve yapılacak iyileştirmeler için geniş örneklem grubu gerekmektedir. Bu geniş örneklemle yapılan çalışmalara ve sonucunda elde edilecek yüksek genellenebilirlik düzeyine sahip verilere ihtiyaç vardır.

7. KAYNAKLAR

1. Özdaş, F., Ekinci, A., & Öter, A.M. (2018). Eğitim ve Öğretimin Geliştirilmesinde Öğretmenler Kurulu Kararlarının Etkisi. *Turkish Studies*, Volume:13, Issue:11.
2. Çam, Tosun F. (2018). Öğrenci Gözüyle Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sistemi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Volume:10, Issue:19
3. Baran, İ.N. & Altun,T. (2014) Dershanelerin Eğitim Sistemimizdeki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt:3 Sayı:2 Makale No: 36 ISSN: 2146-9199.
4. Hatipoğlu, B., Aslan, Z., Zontul, M. & Güneş A. (2011). Dershane Eğitiminin, Öğrencinin Üniversiteye Yerleşmesindeki Etkisi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, Cilt:3 Sayı:12.
5. Ören, A.N. (2014). Öğrencilerin Dershaneye Yönelik Düşüncelerinin Analizi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi)*.
6. Karakaş, A.C. (2013). Paylaşma Tutumlarının Sınav Kaygısı-Gelecek Kaygısı ile İlişkisi: Sakarya İli Örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1.
7. Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:1, Sayı:17.
8. Ünlü, M.O. (2020). Geç Ergenlik Döneminde Mükemmeliyetçilik ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi)*.
9. Chronis Tusciano, A., Danko, C.M., Rubin, K.H., Coplan, R.J.,& Novick, D.R. (2018). Future Directions for Research on Early Intervention for Young Children at Risk for Social Anxiety. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, Issue:4, Volume:47.
10. Taşkın, P. (2014). Ortaöğretim Okulları Öğrencilerine Yönelik Disiplin Düzenleme ve Uygulamalarının Çocukların Temel Hak ve Özgürlükleri Bağlamında Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Doktora Tezi)*.
11. Çelikkaya, H. (2013). Eğitim Anlamları ve Farklı Açılardan Görünüşü. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yıl:1991, Sayı:3.
12. Ertürk, S. (1972). Eğitimde Program Geliştirme. *Yelken Tepe Yayınları*. Ankara.

13. Gül, G. (2004). Birey Toplum Eğitim ve Öğretmen. İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:1 Sayı:1.
14. Şahin, A.R. (2014). Öğrencilerin Özel Dershane Tercihlerinde Etkili Olan Faktörler ve Özel Dershanelerin Hizmet Kalitesi Değerlendirmelerine İlişkin Bir Uygulama. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
15. Cihan, M. (2010). John Locke ve Eğitim. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2006, Cilt:7, Sayı:1.
16. Yılmaz, T. (2019). Jean Jacques Rousseau'nun 'Emile' Adlı Eserinde Çocuk, Çocuk Eğitimi ve İdeal Vatandaş. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
17. Korucuk, M. (2011). Yükseköğretime Geçiş Sınavlarına Hazırlanan Öğrencilerin Dershanelerde Aldıkları Eğitimin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Kars Örneği. Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
18. Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:11.
19. Baştürk, S. & Doğan, S. (2010). Lise Öğretmenlerinin Özel Dershaneler Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:7 Sayı:2 ISSN: 1303-5134.
20. Şirin, H. (2000). Eğitim Sisteminde Özel Dershaneler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Cilt:23 Sayı:23.
21. Liu, J. (2012). Does Cram Schooling Matter? Who Goes to Cram Schools? Evidence From Taiwan. International Journal of Educational Development, Issue:1 Volume:32.
22. Beyaz, O. (2014). Özel Dershanelerde Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Profili: Ankara Örneği. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
23. Hatipoğlu, B. (2013). Dershane Eğitiminin Üniversiteye Yerleşmedeki Etkisinin Veri Madenciliği ile İrdelenmesi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

24. Dinçel, E. (2006). Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
25. Aybak, T. (2021). Ergenlik Dönemindeki Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşadıkları Sorunlar. İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
26. Yaran, K. (2020). Adölesan Dönemdeki Üniversite Öğrencilerinin Mutluluk ve Yaşamın Anlamının Akıllı Telefon Bağımlılığına Etkisi. İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
27. Tükenmez, Koyun, B. (2021). Ergenlik Dönemindeki Bireylerin Algıladıkları Aile Yapılarının Hâlihazırdaki Duygusal Zekâ ve Psikolojik Sağlık Düzeylerine Olan Etkisinin İncelenmesi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
28. Dursun, A. & Özkan, M.S. (2019). Ergenlerin Gelecek Kaygıları ile Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkide Yaşam Doyumunun Aracı Rolü. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, Cilt:3 Sayı:5.
29. Uçar, M.Z. (2020). Ergenlik Dönemi Bireylerinin Kişilik Özellikleri ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
30. Hekimoğlu, E.C. & Bilik, M.Z. (2020). Freud'dan Lacan'a Kaygı. Ayna Klinik Psikoloji Dergisi, Cilt:7, Sayı:3.
31. İşlek, M. (2016). Ergenlerde Kaygı ve Duanın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Rize Örneği. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
32. Çakır, S. (2010). Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımına Dayalı Olarak Hazırlanan Sosyal Kaygıyla Başa Çıkma Programının Lise Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerine Etkisi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
33. Şanlı, Kula, K. & Saraç, T. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 33.

34. Lijster, J.M., Dieleman, G.C., Utens, E.M.W.J., Dierckx, B., Wierenga, M., Verhulst F.C., & Legerstee J.S. (2018). Social and Academic Functioning in Adolescents With Anxiety Disorders: A Systematic Review. *Journal of Affective Disorders*, Volume:230.
35. Çakmak, Ö. & Hevedanlı, M. (2005). Eğitim ve Fen Edebiyat Fakülteleri Biyoloji Bölümü Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:4 Sayı:14 ISSN: 1304-0278.
36. Şahin, M. (2019). Korku, Kaygı ve Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:6, Sayı:10.
37. Geylani, M. & Çiriş, Yıldız, C. (2022). 'Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği' nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt:10, Sayı:1.
38. Köknel, Ö. (1989). Genel ve Klinik Psikiyatri. Nobel Tıp Kitabevi. İstanbul.
39. Pitting, A., Treanor, M., LeBeau, R.T., & Craske, M.G. (2018). The Role of Associative Fear and Avoidance Learning in Anxiety Disorders: Gaps and Directions for Future Research. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, Volume:88.
40. Osmanağaoglu, N., Creswell, C., & Dodd, H.F. (2018). Intolerance of Uncertainty, Anxiety, and Worry in Children and Adolescents: A Meta-Analysis. *Journal of Affective Disorders*, Volume:225.
41. Young, K.S., Sandman, C.F.,& Craske, M.G. (2019). Positive and Negative Emotion Regulation in Adolescence: Links to Anxiety and Depression. *Brain Sciences*, ISSN 2076-3425.
42. Parodi, K.B., Holt, M.K., Greif Green, J., Porche M.V., Koenig, B., & Xuan, Z. (2021). Time Trends and Disparities in Anxiety Among Adolescents, 2012-2018. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*.
43. Chronis Tuscano, A., Danko, C.M., Rubin, K.H., Coplan, R.J.,& Novick, D.R. (2018). Future Directions for Research on Early Intervention for Young Children at Risk for Social Anxiety. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, Issue:4, Volume:47.

44. Yıldırım, Budak, B. (2018). Kaygı Bozukluğu Tanısı Olan Ergenlerde Davranış Problemleri ile Empatik Yanıtlılığın ve Duygu Tanımının İlişkisi. Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı (Uzmanlık Tezi).
45. Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Experimental designs using ANOVA* (Vol. 724). Belmont, CA: Thomson/Brooks/Cole.
46. Oral, Kara, N., Akın, G. & Alp, S. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı ile Sınav Kaygısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. Sağlık Yönetimi Dergisi, Cilt:2, Sayı:2.
47. Şanlı, Kula, K. & Saraç, T. (2017). Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kaygı ve Umutsuzluklarının İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:26, Sayı:2.
48. Bayrak, S., B. (2018). Ergenlerde Umutsuzluğun Benlik Saygısı ve Gelecek Kaygısı ile İlişkisi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans).
49. Yolcu, M., A. (2015). Aile Sosyo-Ekonomik Durumu ve Anne-Baba Tutumlarının Sınav Kaygısı Düzeyleri Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
50. Manav, F. (2010). Soren Kierkegaard'da Kaygı Kavramı. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
51. Meşe, S. (2016). Üniversite Sınavına Hazırlanan ve Özel Dershanelerde Devam Eden Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kendilerinde Algıladıkları Ego Durumları ile Sınav Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
52. Aygün, M. (2014). Öğrencilerin Yaşam Amaçlarıyla Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişki. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
53. Kaya, D. (2023). Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Planları ile Gelecek Kaygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Şehir Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği (Tıpta Uzmanlık Tezi).

54. Saraç, T. (2015). Ahi Evran Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı ve Umutsuzluklarının İncelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
55. Öcal, R. (2019). Korunma İhtiyacı Olan Çocuklarda Gelecek Kaygısının İncelenmesi: Adana İli Örneği. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
56. Bilici, A. (2019). Elit Güreşçilerin Yaşam Amaçları ve Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişki. Muğla Sıtkı Koçma Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
57. Bozkurt, N. (2004). Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Depresyon ve Kaygı Düzeyleri ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiler. Eğitim ve Bilim, Cilt: 29, Sayı:133.

8.EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcı; aşağıda sizinle ilgili kişisel sorular yer almaktadır. Ölçek uygulamasıyla elde edilecek kişisel bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacak ve bilimsel çalışmamızın veri tabanında kullanılacaktır. İçtenlikle vereceğiniz yanıtlarda göstereceğiniz duyarlılık ve çalışmamıza ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Nuran AKGÜL

Fırat Üniversitesi (Yüksek

Lisans Öğrencisi)

Cinsiyeti: () Kadın () Erkek

Yaşı: () 17-19 () 20-22

Öğrenim Durumu: () Lise Son Sınıf () Lise Mezunu

Medeni Durumu: () Bekâr () Evli

Yaşadığı Yer: () Köy/Kasaba () İlçe () İl

Aylık Gelir Düzeyi: () 0-7.000tl () 7.001-10.000tl () 10.001-15.000tl
()

15.001tl ve üzeri

Kardeş Sayısı: () 1-2 () 3-4 () 5 ve üzeri

Baba Mesleği: () Memur () Öğretmen () İşçi () Emekli ()
Diğer

Anne Mesleği: () Ev Hanımı () Öğretmen () Memur () Diğer

Ek 2. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği

Yönerge: Bu ölçek, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda geleceğe yönelik kaygı düzeyiyle ilgili ifadeleri yanıtlarken her bir ifadeyi dikkatle okuyarak, size uygunluk derecesine göre “Hiçbir Zaman”, “Nadiren”, “Bazen”, “Sıklıkla”, “Her Zaman” seçeneklerinden birini seçerek , işaretleyiniz.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
Yanıtlar arasında doğru ya da yanlış seçenek yoktur. Bu nedenle okuduğunuz cümle üzerinde uzun süre düşünmeden, aklınıza gelen ilk cevabı işaretlemeniz beklenmektedir. Tüm ifadeleri okuyup, eksik işaretleme yapmamaya özen gösteriniz.					
1. Yaşadığım sorunların uzun süre devam edecek olma ihtimalinden korkuyorum					
2. Gelecekte daha mutlu olacağımı düşünüyorum					
3. Gelecekte başarısız olmaktan korkuyorum					
4. Gelecekte arzu ettiğim şeylere kavuşabileceğimi umuyorum					
5. Hayatımda işlerin kötüye doğru gitmesinden korkuyorum					
6. Geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı					
7. Gelecekte zorlukların üstesinden gelememekten korkuyorum					
8. Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum					
9. Her şey yolunda giderken bile, bir aksilik yaşama ihtimalinden korkuyorum					
10. Yapmayı çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var					
11. İşler iyi gittiginde bile kötü bir şey olacak düşüncesine kapılıyorum					
12. Gelecekte hedeflerimi gerçekleştirebileceğime inanıyorum					
13. Geleceğin ne getireceğinden korkuyorum					
14. Aileme maddi olarak iyi koşullar sunamama kaygısı yaşıyorum					
15. Planlarımın yarım kalma düşüncesi beni mahvediyor					
16. Gelecek benim için bulanık ve belirsiz görünüyor					
17. Ekonomik ve politik değişikliklerin geleceğimi tehdit edeceğinden korkuyorum					
18. Gelecekte önemli karar alma düşüncesinden korkuyorum					
19. Yakında büyük bir felaket olmasından korkuyorum					